

V l á d n í n á v r h

ZÁKON

ze dne 2023,

kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna zákona o státní sociální podpoře

Čl. I

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 137/1996 Sb., zákona č. 132/1997 Sb., zákona č. 242/1997 Sb., zákona č. 91/1998 Sb., zákona č. 158/1998 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., zákona č. 118/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 492/2000 Sb., zákona č. 271/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 125/2003 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 424/2003 Sb., zákona č. 438/2003 Sb., zákona č. 453/2003 Sb., zákona č. 53/2004 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 315/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 562/2004 Sb., zákona č. 124/2005 Sb., zákona č. 168/2005 Sb., zákona č. 204/2005 Sb., zákona č. 218/2005 Sb., zákona č. 377/2005 Sb., zákona č. 381/2005 Sb., zákona č. 552/2005 Sb., zákona č. 109/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 113/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 134/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 214/2006 Sb., zákona č. 585/2006 Sb., zákona č. 213/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 269/2007 Sb., zákona č. 379/2007 Sb., zákona č. 129/2008 Sb., zákona č. 239/2008 Sb., zákona č. 305/2008 Sb., zákona č. 306/2008 Sb., zákona č. 382/2008 Sb., zákona č. 414/2008 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 326/2009 Sb., zákona č. 362/2009 Sb., zákona č. 346/2010 Sb., zákona č. 347/2010 Sb., zákona č. 427/2010 Sb., zákona č. 73/2011 Sb., zákona č. 364/2011 Sb., zákona č. 366/2011 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 428/2011 Sb., zákona č. 458/2011 Sb., zákona č. 331/2012 Sb., zákona č. 399/2012 Sb., zákona č. 401/2012 Sb., zákona č. 48/2013 Sb., zákona č. 267/2013 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákona č. 306/2013 Sb., zákonného opatření Senátu č. 344/2013 Sb., zákona č. 64/2014 Sb., zákona č. 101/2014 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 252/2014 Sb., zákona č. 253/2014 Sb., zákona č. 332/2014 Sb., zákona č. 377/2015 Sb., zákona č. 137/2016 Sb., zákona č. 188/2016 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 98/2017 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 200/2017 Sb., zákona č. 222/2017 Sb., zákona č. 92/2018 Sb., zákona č. 32/2019 Sb., zákona č. 277/2019 Sb., zákona č. 363/2019 Sb., zákona č. 540/2020 Sb., zákona č. 588/2020 Sb., zákona č. 261/2021 Sb., zákona č. 285/2021 Sb., zákona č. 363/2021 Sb.,

zákona č. 17/2022 Sb., zákona č. 203/2022 Sb., zákona č. 358/2022 Sb. a zákona č. 456/2022 Sb., se mění takto:

1. V § 30 odst. 1 se částka „300 000 Kč“ nahrazuje částkou „350 000 Kč“.
2. V § 30 odst. 1 věť první, § 30b odst. 1 písm. d) a § 68 odst. 1 písm. c) bodě 2 se číslo „4“ nahrazuje číslem „3“.
3. V § 51a odstavec 1 zní:

„(1) Vznikl-li nárok na příspěvek na bydlení za měsíc prosinec a tento nárok trval ke dni 31. prosince, náleží jeho výplata i v 1. kalendářním čtvrtletí bezprostředně následujícího kalendářního roku. Pro stanovení jeho výše se vychází ze skutečností rozhodných pro nárok na příspěvek na bydlení, ze kterých byla určena výše příspěvku na bydlení za měsíc prosinec bezprostředně předcházejícího kalendářního roku, není-li dále stanoveno jinak. Ustanovení vět třetí až páté § 51 odstavce 5 se nepoužijí.“.

4. V § 51a odst. 2 se slova „k poslednímu dni 4. kalendářního čtvrtletí náležela výplata příspěvku na bydlení“ nahrazují slovy „vznikl nárok na příspěvek na bydlení za měsíc prosinec a tento nárok trval ke dni 31. prosince“.
5. V § 51a odst. 3 věť první se slova „Je-li příspěvek na bydlení vyplácen k poslednímu dni 2. kalendářního čtvrtletí“ nahrazují slovy „Vznikl-li nárok na příspěvek na bydlení za měsíc červen a tento nárok trval ke dni 30. června“ a slova „vypláceného ke dni 30. června bezprostředně předcházejícímu“ se nahrazují slovy „za měsíc červen bezprostředně předcházející“.
6. V § 51a odst. 4 se slova „k poslednímu dni 2. kalendářního čtvrtletí náležela výplata příspěvku na bydlení“ nahrazují slovy „vznikl nárok na příspěvek na bydlení za měsíc červen a tento nárok trval ke dni 30. června“.
7. V § 63 odst. 2 se na konci textu věty první doplňují slova „, neurčil-li orgán státní sociální podpory delší lhůtu“, ve větě druhé se za slovo „výši“ vkládá slovo „rozhodného“, za slova „datovou zprávou“ se vkládají slova „do datové schránky určené orgánem státní sociální podpory“ a na konci textu věty se doplňují slova „na jeho internetových stránkách“.
8. V § 63 se na konci odstavce 2 doplňuje věta „Věty první a druhá se vztahují i na dodavatele plynu nebo elektřiny, je-li vyzván k doručení potvrzení o výši nákladů za plyn nebo elektřinu, které v rozhodném období zaplatila oprávněná osoba nebo osoba společně s ní posuzovaná, anebo potvrzení o výši přeplatku na nákladech za plyn nebo elektřinu, který byl v rozhodném období těmto osobám vrácen.“.
9. V § 68 odst. 1 písmeno e) zní:

„e) u žádosti o příspěvek na bydlení,

1. doklad o tom, že byt je užíván na základě nájemní nebo podnájemní smlouvy k celému bytu, služebnosti užívání celého bytu nebo na základě vlastnictví nemovité věci,
2. doklad o výši nájemného,
3. doklad o výši nákladů za plyn nebo elektřinu anebo identifikační údaje dodavatele plynu nebo elektřiny a odběrného místa, a

4. doklad o výši nákladů za plnění poskytovaná s užíváním bytu,“.

10. V § 68 odst. 3 se za text „§ 63 odst. 2“ vkládají slova „věty první a druhé“ a na konci odstavce se doplňuje věta „Věta první se vztahuje i na zjišťování výše nákladů za plyn nebo elektřinu, které v rozhodném období zaplatila oprávněná osoba nebo osoba společně s ní posuzovaná, nebo zjišťování výše přeplatku na nákladech za plyn nebo elektřinu, který byl v rozhodném období těmto osobám vrácen.“.

11. Za § 68c se vkládá nový § 68d, který včetně nadpisu zní:

„§ 68d

Vyjádření k podkladům pro rozhodnutí

(1) Povinnost orgánu státní sociální podpory dát účastníku řízení před vydáním rozhodnutí možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí neplatí, bude-li rozhodnutí vydáváno pouze na základě podkladů, které orgánu státní sociální podpory předložil tento účastník řízení nebo osoba s ním společně posuzovaná, nebo údajů, které jsou vedeny v Jednotném informačním systému práce a sociálních věcí, anebo jedná-li se o situace uvedené v § 61 odst. 2.

(2) V případech uvedených v odstavci 1 může být prvním úkonem orgánu státní sociální podpory v řízení vydání rozhodnutí ve věci, jedná-li se o řízení vedené z moci úřední.“.

12. V § 69 odst. 1 písm. f) a § 73a se číslo „4“ nahrazuje číslem „7“.

13. V § 69 odst. 2 se za text „§ 3 odst. 7“ vkládají slova „a proti rozhodnutí o odstranění tvrdosti zákona podle § 30c odst. 3“.

14. Na konci textu § 73a se doplňují slova „a rozhodnutí o odstranění tvrdosti zákona podle § 30c odst. 3“.

Čl. II

Přechodná ustanovení

1. Řízení o dávkách státní sociální podpory zahájená a pravomocně neskončená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se dokončí podle zákona č. 117/1995 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.
2. Rodičovský příspěvek v celkové částce podle § 30 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, náleží, jde-li o nejmladší dítě v rodině narozené nebo převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů ode dne 1. ledna 2024.
3. Věk nejmladšího dítěte v rodině, do kterého náleží rodičovský příspěvek podle § 30 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, se vztahuje na nejmladší dítě v rodině narozené nebo převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů ode dne 1. ledna 2024.
4. Ministerstvo práce a sociálních věcí do jednoho měsíce ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona zveřejní na svých internetových stránkách specifikaci, formát a strukturu datové zprávy a využití informačního systému podle § 63 odst. 2 věty druhé zákona č. 117/1995 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

ČÁST DRUHÁ
Změna zákona o Úřadu práce České republiky
Čl. III

V zákoně č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 366/2011 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 331/2012 Sb., zákona č. 401/2012 Sb., zákona č. 306/2013 Sb., zákona č. 234/2014 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 254/2014 Sb., zákona č. 205/2015 Sb., zákona č. 317/2015 Sb., zákona č. 134/2016 Sb., zákona č. 259/2017 Sb., zákona č. 92/2018 Sb. a zákona č. 588/2020 Sb., se za § 4b vkládá nový § 4c, který včetně nadpisu a poznámek pod čarou č. 18 a 19 zní:

„§ 4c

Sdílení údajů Úřadem práce, ministerstvem a Českou správou sociálního zabezpečení

(1) Je-li zaměstnavateli stanovena zvláštním právním předpisem¹⁸⁾ povinnost komunikovat s Úřadem práce nebo s ministerstvem v oblastech podle § 4a odst. 1 vět první a druhé nebo ve věcech dávek a příspěvků podle zákona o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace¹⁹⁾ elektronicky způsobem umožňujícím dálkový přístup, činí tak prostřednictvím osoby nebo osob, které jsou oprávněny v těchto oblastech nebo věcech jednat jménem zaměstnavatele. Oprávnění, které zaměstnavatel udělil osobě nebo osobám k jednání jménem zaměstnavatele vůči okresní správě sociálního zabezpečení nebo České správě sociálního zabezpečení podle zákona o nemocenském pojištění nebo podle zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, zahrnuje i oprávnění činit úkony v oblastech nebo věcech podle věty první, pokud s tím zaměstnavatel vysloví souhlas.

(2) Česká správa sociálního zabezpečení v rámci svého informačního systému, ve kterém eviduje oprávnění udělené zaměstnavatelem osobě nebo osobám k jednání jménem zaměstnavatele vůči okresní správě sociálního zabezpečení nebo České správě sociálního zabezpečení podle zákona o nemocenském pojištění nebo podle zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, eviduje též oprávnění udělené tímto zaměstnavatelem osobě nebo osobám k jednání jeho jménem vůči Úřadu práce nebo ministerstvu v oblastech nebo věcech podle odstavce 1. Česká správa sociálního zabezpečení poskytuje Úřadu práce nebo ministerstvu na žádost údaje o oprávněních podle věty první v elektronické podobě způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(3) Udělení oprávnění podle odstavce 1 věty první nebo jeho změnu zaměstnavatel sděluje České správě sociálního zabezpečení prostřednictvím elektronické aplikace orgánu sociálního zabezpečení podle § 123e odst. 1 písm. b) zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, a to do 8 kalendářních dnů od jeho udělení nebo změny.

(4) Ustanoveními odstavců 1 až 3 nejsou dotčena zákonná oprávnění osob jednat za zaměstnavatele.

18) Například § 63 odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

19) Zákon č. 66/2022 Sb., o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, ve znění pozdějších předpisů.“.

Čl. IV **Přechodná ustanovení**

1. Za oprávnění podle § 4c odst. 1 zákona č. 73/2011 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, se považuje též oprávnění k jednání za tohoto zaměstnavatele vůči okresní správě sociálního zabezpečení nebo České správě sociálního zabezpečení podle zákona o nemocenském pojištění nebo podle zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, které Česká správa sociálního zabezpečení eviduje ve svém informačním systému přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud s tím zaměstnavatel vysloví souhlas.
2. Česká správa sociálního zabezpečení je povinna upozornit do 15 dnů ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona zaměstnavatele na možnost vyslovit souhlas s rozšířením oprávnění podle bodu 1. Souhlas zaměstnavatel uděluje prostřednictvím elektronické aplikace orgánu sociálního zabezpečení podle § 123e odst. 1 písm. b) zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

ČÁST TŘETÍ **Změna zákona o nemocenském pojištění**

Čl. V

V § 116 odst. 3 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění zákona č. 470/2011 Sb. a zákona č. 248/2021 Sb., se na konci textu věty první doplňují slova „a údaje o oprávnění, na základě kterého je osoba nebo osoby oprávněna jednat za zaměstnavatele“.

ČÁST ČTVRTÁ **ÚČINNOST**

Čl. VI

Tento zákon nabývá účinnosti dnem následujícím po dni jeho vyhlášení, s výjimkou ustanovení

- a) čl. I bodů 1 a 2 a čl. II bodů 2 a 3, která nabývají účinnosti dnem 1. ledna 2024,
- b) čl. I bodů 8 až 10, která nabývají účinnosti prvním dnem sedmého kalendářního měsíce následujícího po jeho vyhlášení, a
- c) čl. III, čl. IV bodu 1 a čl. V, která nabývají účinnosti prvním dnem druhého kalendářního měsíce následujícího po jeho vyhlášení.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. OBECNÁ ČÁST

- 1. Zhodnocení platného právního stavu, včetně zhodnocení současného stavu ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen, odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen, a vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku**

Novela zákona o státní sociální podpoře

Cílem návrhu je v maximální možné míře zavést taková procesní opatření, která vycházejí ze záměrů vlády ČR postupně digitalizovat jednotlivé agendy¹, jež v důsledku budou mít pozitivní vliv na odbřemenění Úřadu práce ČR, který se v současné době potýká s velkou přetížeností, ať už s vazbou na neobsazená pracovní místa či v důsledku zavedení dávek pro občany příchozí z válkou postižené Ukrajiny.

Úřad práce ČR měsíčně zpracovává v rámci celé agendy nepojistných sociálních dávek zhruba 77 tis. správních řízení. Uvedený počet se vztahuje ke všem agendám.

V agendě státní sociální podpory jde o cca 49,4 tis. správních řízení průměrně v měsíci. Z uvedeného počtu 80 % v sobě nese povinnost doručovat do rukou adresáta, tzv. na doručenkou. Konkrétně u příspěvku na bydlení průměrný měsíční počet nových žádostí od 1. 7. 2022 byl cca 25 tis., např. v říjnu 2022 vzrostl až na 41 tis. nových žádostí. Průměrný měsíční počet žádostí o příplatek na dítě od 1. 7. 2022 byl téměř 26 tis., v měsíci říjnu 2022 byl počet podaných žádostí bezmála 40 tis.

Navrženými opatřeními tak bude postupnými kroky naplňován hlavní cíl, a to zrychlení digitalizace a zjednodušení administrativy, a to ku prospěchu jak žadatelů o dávky, tak i zaměstnanců Úřadu práce ČR, jenž jednotlivé dávkové systémy obsluhují. Navrhované změny budou mít také pozitivní vliv i na osoby, které potřebují pomoc s úhradou nákladů na bydlení, včetně energií.

Zákon o státní sociální podpoře prozatím neumožňuje dostatečně efektivně využívat digitalizaci některých procesů v rámci řízení o nárocích na jednotlivé dávky státní sociální podpory, a to zejména v oblasti zjišťování tzv. rozhodných skutečností. Rozhodné skutečnosti pro vyhodnocení nároku a výše dávky jsou žadateli o dávku potvrzovány fyzicky subjektem, jenž má dané údaje potřebné pro vyhodnocení nároku a výše dávky ve své správě, a následně vždy žadatelem o dávku dokládány Úřadu práce ČR.

Z úřední činnosti státních zaměstnanců Úřadu práce ČR vyplývá závěr, podložený rozsáhlým dotazníkovým šetřením v rámci Úřadu práce ČR, že klienti, v rámci prokazování nároku na dávku státní sociální podpory (příspěvku na bydlení zejména), mají stále za obtížné odpovídajícím způsobem vyplnit částku/částky za předepsané položky, a to ve vazbě na sledované, tzv. rozhodné období. Zejména pokud se jedná o případy nedoplatek či přeplatek na zasmluvněných energiích (elektrina, plyn). Současně se klient „neorientuje“ ve své „výplatní pásce“ (potvrzení o mzdě), jakou částku má vyplnit (uvést). Zpravidla bývá na státních zaměstnancích Úřadu práce ČR povinnost odstranit vady podání (žádosti, příloh) v tom smyslu,

¹Viz Programové prohlášení vlády: „Sjednocení a digitalizace procesů státu jsou cestou k přátelštější, efektivnější a levnější státní správě. Naučíme stát fungovat efektivně s využitím všech moderních technologií.“

že žadatelem (klientem) vyplněná data (číselná vyjádření) u povinných položek z formuláře neodpovídají žadatelem (klientem) předloženým důkazním prostředkům (tedy listinám, dokladům, kterými prokazují zaplacení elektřiny, plynu, nájemného, služeb spojených s užíváním bytu, příjmu).

Je proto navrhováno, aby relevantní rozhodné skutečnosti, objektivní data (tedy číselné údaje), jejichž původcem je právnická osoba, s níž má žadatel (klient) smluvní vztah (v případě mzdy/platu nebo záloh na elektřinu, plyn) byly předávány Úřadu práce ČR v maximální možné míře digitálně, v zásadě přímou komunikací mezi těmito subjekty a Úřadem práce ČR. Samozřejmostí je udělení souhlasu klienta k takovému úkonu, který je již dnes součástí každé žádosti o dávku.

Úprava tak cílí na administrativní zjednodušení a klientskou přívětivost procesu řízení o nároku na dávky. Jde o úpravu, která všem dodavatelům energií bude ukládat povinnost poskytovat informace o nákladech na bydlení (dodavatelé energií) jak oprávněných osob, tak popř. osob společně posuzovaných, Úřadu práce ČR elektronicky, a to na výzvu Úřadu práce ČR, v předem specifikované podobě, struktuře a formátu. Tzn., bude se jednat o náklady, které za odběrné místo byly uhrazeny s tím, že toto odběrné místo je relevantní ve vztahu žadatel, popř. osoby společně posuzované pro příspěvek na bydlení. Specifikaci formátu a struktury zveřejní Ministerstvo práce a sociálních věcí na svých internetových stránkách do jednoho měsíce ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona tak, aby uvedené subjekty měly dostatek času se na způsob předávání informací „technicky“ připravit. Účinnost této úpravy je navrhována na první den sedmého kalendářního měsíce následujícího po vyhlášení.

Povinnost uložená zaměstnavatelům dle zákona č. 456/2022 Sb. s účinností od 1. července 2023 a nově dodavatelům energií zavádí způsob poskytnutí požadované informace pouze elektronicky v předem specifikované podobě, struktuře a formátu a současně nově zavádí v případech, kdy podání nesplňuje tyto podmínky, že k němu nebude přihlíženo. Dále návrh předmětné ustanovení doplňuje o úpravu, že orgán státní sociální podpory definuje konkrétní datovou schránku, jež má být v tomto případě pro předání předmětné informace využita.

Elektronická komunikace přináší výhody pro povinného i orgány státní sociální podpory. Zpracování elektronickou formou umožní zapracování kontrol do příslušné aplikace, čímž bude povinný směřován ke správnému obsahu poskytnuté informace a tím bude docházet ke snížení počtu chybného předání informací. Zároveň dojde k časové úspoře, neboť odpadne doba potřebná na ruční zpracování, protože nepůjde o pouhé zasílání datových zpráv, ale také o jejich automatizované zpracování bez nutnosti lidského zásahu.

Nadále však bude zachována možnost jak podání žádosti o dávku, tak dodání veškerých podkladů pro rozhodnutí doložit také „klasicky“ papírově. Navrhovanými úpravami není dotčeno právo klienta podat žádost včetně veškerých náležitostí (dokladů) jinak než elektronicky, tedy papírově.

S cílem administrativního zjednodušení a zvýšení klientské přívětivosti bude dále rozšířeno elektronické sehrávání informace o nezaopatřenosti dítěte (rozhodné skutečnosti potřebné pro nárok na některé dávky státní sociální podpory), a to z registru pojištěnců veřejného zdravotního pojištění spravované Všeobecnou zdravotní pojišťovnou ČR.

Nezaopatřenost dítěte je nyní dokládána vždy žadatelem o dávku, popř. osobami společně posuzovanými, a to na papírovém formuláři potvrzeném školou, popř. ve specifických situacích lékařem. Nově tak bude využita možnost nezaopatřenost dítěte ověřit přímo z agendového informačního systému registrované agentury orgánu veřejné moci pro výkon agentury v registru

práv a povinností dle § 5 zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech. Příslušný ústřední správní úřad coby ohlašovatel agendy ohlásí v rámci procesu registrace agendy údaje, které budou, po úspěšném ohlášení agendy a registraci orgánu veřejné moci pro výkon agendy, orgány veřejné moci využívat ze základních registrů či agendových informačních systémů, a to prostřednictvím informačního systému základních registrů nebo prostřednictvím informačního systému sdílené služby.

Možnost získávání informace o nezaopatřenosti dítěte výše uvedeným způsobem je nyní již legislativně ošetřena, a to v návaznosti na zákon č. 261/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s další elektronizací postupů orgánů veřejné moci a kterým byl novelizován (mimo jiné také) zákon o státní sociální podpoře. Tento zákon zakotvil novou koncepci využívání a sdílení údajů ze základních registrů a agendových informačních systémů orgány veřejné moci.

Nebude-li kýženého cíle dosaženo uvedeným způsobem, pak uvedené získání informace o nezaopatřenosti dítěte bude dosaženo využitím speciální úpravy v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, dle § 63 odst. 4 (účinného od 1. července 2023).

Dále zákon o státní sociální podpoře rigidně využívá některá ustanovení správního řádu, která celý proces řízení o dávku prodlužují bez významnějšího efektu. Podle dosud platné právní úpravy Úřad práce ČR v souladu s ustanovením § 36 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, dává účastníkům řízení možnost seznámit se s podklady pro vydání rozhodnutí. Upuštěním od povinnosti vyrozumívát účastníka řízení o možnosti vyjádřit se k podkladům rozhodnutí v těch situacích, kdy veškeré podklady pro rozhodnutí doložil účastník řízení nebo osoba společně s ním posuzovaná, a dále v situaci, pokud bude rozhodnuto na základě údajů, které jsou vedeny v Jednotném informačním systému práce a sociálních věcí, dojde k větší efektivitě správního procesu s tím, že procesní práva žadatelů o dávku (příjemců dávek) nebudou nijak zkrácena, neboť nadále zůstane zachována v situaci, kdy žadatelé o dávku (příjemci dávky) nebudou s rozhodnutím/oznámením souhlasit, možnost uplatnit proti takovému rozhodnutí/oznámení opravné prostředky. Dále pak by o upuštění od povinnosti vyrozumívát účastníka řízení o možnosti vyjádřit se k podkladům rozhodnutí docházelo v případech, kdy příjemce dávky byl vyzván orgánem státní sociální podpory dle § 61 odst. 2 zákona o státní sociální podpoře a požadované skutečnosti ve lhůtě stanovené úřadem neosvědčil. Současně se ve znění zákona slovy „může být“ ponechává možnost správnímu orgánu v řízení z moci úřední ve specifických případech činit před vydáním rozhodnutí úkony správního řízení, pokud uváží, že je to potřeba (např. zaslání výzvy k doplnění důkazů jako podkladů k rozhodnutí apod.).

Zákon o státní sociální podpoře specificky u rodičovského příspěvku umožňuje využít zcela mimořádného opravného prostředku, a to rozhodnutí ministra práce a sociálních věcí o odstranění tvrdosti zákona v situaci, kdy dojde k úmrtí jednoho z vícerčat, které má za následek přehodnocení nároku na rodičovský příspěvek a jeho celkovou výši. Zároveň ustanovení o odstranění tvrdosti zákona neobsahuje vyloučení uplatnění opravného prostředku proti takovému rozhodnutí a vyloučení tohoto rozhodnutí ze soudního přezkumu. Navrhuje se vyloučení uplatnění opravného prostředku proti takovému mimořádnému rozhodnutí do zákona o státní sociální podpoře explicitně ukotvit tak, jako je to již nyní v zákoně o státní sociální podpoře ve vztahu k rozhodnutí o prominutí podmínky trvalého pobytu.

Celková částka rodičovského příspěvku byla naposledy zvýšena k 1. 1. 2020, a to z 220 000 Kč na 300 000 Kč, v případě dvou a více dětí narozených současně činí částka 450 000 Kč.

S přihlédnutím k růstu indexu spotřebitelských cen od ledna 2020 (do března 2023) se navrhuje navýšit rodičovský příspěvek o ½ inflace (16,5 %), tzn. navrhuje se navýšit celkovou částku z 300 000 Kč na 350 000 Kč, v případě dvou a více dětí narozených současně pak na 1,5násobek celkové částky 300 000 Kč, tj. 525 000 Kč.

Každý příjemce může volit výši příspěvku alespoň ve výši 13 000 Kč měsíčně, což odpovídá vyčerpání rodičovského příspěvku za 24 měsíců (do roku 2022 to bylo jen 10 000 Kč měsíčně). Pro většinu lidí nejsou stropy měsíčního čerpání omezujícím faktorem při pobírání této dávky. Nad 13 000 Kč měsíčně čerpalo na konci roku 2022 pouze 8 % všech příjemců rodičovského příspěvku, tuto možnost přitom mělo alespoň 60 % příjemců. Při navýšení rodičovského příspěvku by pak při maximálním čerpání 13 000 Kč měsíčně byl rodičovský příspěvek čerpán 27 měsíců, u rodičů s nárokem na peněžitou pomoc v mateřství (6 měsíců) pak v celkové délce 33 měsíců, což je cca do 2,75 roku dítěte.

Nárok na rodičovský příspěvek má za stávající právní úpravy rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině, a to až do vyčerpání celkové částky 300 000 Kč, nejdéle do 4 let věku tohoto dítěte.

Navrhuje se zkrátit dobu čerpání rodičovského příspěvku na dobu, která odpovídá době rodičovské dovolené a zejména době, po kterou je fakticky většinově čerpán rodičovský příspěvek. Tříletá doba je dostačující k vyčerpání celkové částky rodičovského příspěvku, i když je tato dávka čerpána po vyčerpání peněžité pomoci v mateřství.

S ohledem na požadavek snížení administrativního zatížení poživatelů příspěvku na bydlení byla zákonem č. 203/2022 Sb. (kromě dalších úprav) upravena periodicita povinného dokládání rozhodných skutečností pro nárok a výši příspěvku na bydlení, a to na dokládání půlroční. Výsledkem úpravy této periodicity je skutečnost, že vždy existuje kalendářní čtvrtletí, kdy se příspěvek na bydlení automaticky překlápí z minulého období bez toho, že by bylo nutné kontaktovat Úřad práce ČR a dokládat příjmy a náklady na bydlení (platí pro první a třetí kalendářní čtvrtletí).

Z praxe však vyplynula obtížná realizovatelnost zamýšleného cíle, tedy snížení administrativního zatížení, a to u zpětně podaných, a ještě nerozhodnutých žádostí (u těch, u kterých nedošlo k výplatě dávky k poslednímu dni 4. nebo 2. kalendářního čtvrtletí). Proto se ve smyslu, který byl zamýšlen, navrhuje zpřesnit textaci ustanovení, které výše zmíněnou úpravu periodicity dokládání upravuje tak, aby i u těchto případů (zpětně podané žádosti a žádosti dosud nerozhodnuté) bylo možné poskytnout volbu automatického překlápění.

Novela zákona o Úřadu práce České republiky a zákona o nemocenském pojištění

Dne 1. července 2023 nabude účinnosti zákon č. 456/2022 Sb., konkrétně ustanovení ukládající povinnost všem zaměstnavatelům, kteří mají zpřístupněnou datovou schránku, poskytovat informace o příjmech žadatelů, popř. osob společně posuzovaných Úřadu práce ČR elektronicky, a to na výzvu Úřadu práce ČR, v předem specifikované podobě, struktuře a formátu. V souvislosti s technickou realizací vyplynula nezbytnost zajistit pro účely ministerstva a Úřadu práce ČR plné moci, resp. oprávnění udělované zaměstnavatelem konkrétním zmocněncům (fyzickým i právnickým osobám). Již nyní jsou plné moci uplatňovány vůči okresní správě sociálního zabezpečení nebo České správě sociálního zabezpečení podle zákona o nemocenském pojištění a zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, proto se navrhuje považovat (se souhlasem zaměstnavatele) plné moci uplatněné zaměstnavateli vůči okresní správě sociálního zabezpečení nebo České správě sociálního zabezpečení podle zákona o nemocenském pojištění a zákona o organizaci a

provádění sociálního zabezpečení za plné moci učiněné rovněž vůči ministerstvu či Úřadu práce v dalších agendách a tyto plné moci současně evidovat v jednom systému spravovaném Českou správou sociálního zabezpečení. Úřad práce ČR tak nebude muset budovat vlastní aplikační podporu pro evidenci plných mocí zaměstnavatelů, ale bude vytvořena pouze technologická ověřovací služba do Integrovaného informačního systému České správy sociálního zabezpečení, která poskytne ministerstvu, resp. Úřadu práce ČR online informaci o tom, zda podávající subjekt disponuje zmocnění subjektem, za nějž vůči Úřadu práce ČR koná.

Navrhované právní úpravy nemají žádné dopady na rovnost mužů a žen a nejsou ani v rozporu se zákazem diskriminace.

2. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Předkládané návrhy jsou v souladu s ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále zejména s čl. 2 a čl. 4 ústavního zákona č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje jako ústavní zákon Listina základních práv a svobod (Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 - č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky). Vládní návrhy zákonů respektují obecné zásady ústavního pořádku České republiky a nejsou v rozporu s nálezem Ústavního soudu České republiky.

3. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie a s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Zákona č. 117/1995 Sb. jako celku se dotýkají zejména tyto předpisy práva EU:

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie,
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení,
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1231/2010 ze dne 24. listopadu 2010, kterým se rozšiřuje působnost nařízení (ES) č. 883/2004 a nařízení (ES) č. 987/2009 na státní příslušníky třetích zemí, na které se tato nařízení dosud nevztahují pouze z důvodu jejich státní příslušnosti,
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení,
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS,
- Směrnice Rady 2003/109/ES ze dne 25. listopadu 2003 o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty,

Navrhovaných opatření se týká zejména následující předpis EU:

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů),

Navrhované právní úpravy jsou ryze technicko-procesního charakteru. Práv zakotvených ve výše uvedených předpisech (zejména právo na rovnost na nakládání) se nedotýkají.

Navrhované právní úpravy jsou v souladu s předpisy EU, judikaturou soudních orgánů EU, obecními právními zásadami práva EU a mezinárodními smlouvami, kterými je ČR vázána, a nejsou tedy s nimi v rozporu.

4. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty a na podnikatelské prostředí České republiky, zhodnocení sociálních dopadů, včetně dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, dopadů na ochranu práv dětí a dopadů na životní prostředí

Odhadované náklady na vybudování technického zajištění informačního systému na straně MPSV budou v řádu 10 Mil CZK (cca do deseti milionů Kč).

Současně dojde k úspoře nákladů v rámci zjednodušení správního řízení ve smyslu nevyzývání účastníka řízení vyjádřit se k podkladům pro vydání rozhodnutí.

Odhadované náklady na vybudování uvedeného řešení na straně ČSSZ budou cca do 6,5 mil Kč.

Finanční prostředky na implementaci na straně MPSV budou zajištěny v kapitole 313 – MPSV v rámci schváleného rozpočtu na příslušný kalendářní rok.

V roce 2022 bylo na rodičovském příspěvku vyplaceno 32,4 mld. Kč, což je zhruba 62 % výdajů na všechny dávky státní sociální podpory. Průměrně tuto dávku čerpalo v roce 2022 měsíčně 284 tisíc domácností (v letech 2020 a 2021 činily tyto průměrné počty více než 300 tisíc domácností).

Navýší-li se celková částka rodičovského příspěvku o 50 000 Kč pro děti narozené od 1.1.2024, budou činit vícenáklady v roce 2024 cca 0,4 mld. Kč, v roce 2025 cca 2,2 mld. Kč, v roce 2026 cca 4 mld. Kč a další roky 5,5 mld. Kč.

Zkrácení doby čerpání rodičovského příspěvku nepřinese úspory na dávce, ale může mít pozitivní vliv na výběr přímých daní a pojistného na sociální a zdravotní pojištění, budou-li rodiče dříve zaměstnaní. Možnost zaměstnání rodičů tříletých a mladších dětí podpoří zejména rozvoj dostatečných a dostupných kapacit předškolních zařízení.

Navrhované úpravy nebudou mít dopad na ochranu práv dětí ani se nedotknou životního prostředí.

5. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Údaje o žadatelích všech dávek státní sociální podpory a následně o jejich příjemcích jsou již nyní součástí informačního systému dávek státní sociální podpory Ministerstva práce a sociálních věcí a jejich ochrana je zajištěna stejně jako v případě ostatních citlivých a osobních

údajů, které jsou v současné době v tomto systému evidovány právě pro účely ostatních nepojistných dávkových systémů.

Údaje o zaměstnavatelích a o osobách (zmocněncích), kterým zaměstnavatel udělil oprávnění jednat za něj ve věcech sociálního zabezpečení, jsou již dnes součástí informačního systému sociálního zabezpečení. Jejich ochrana je zajištěna obdobně, jako je tomu v případě ostatních citlivých osobních údajů.

Nově se explicitně rozšiřuje znění zákona o Úřadu práce České republiky, a to v oblasti využití uděleného oprávnění zmocněnci zaměstnavatele jednat za něj ve věcech státní sociální podpory a hmotné nouze. Již nyní jsou udělená oprávnění zmocněnci zaměstnavatele (plné moci) evidovány Českou správou sociálního zabezpečení v agendách sociálního zabezpečení, nově budou plné moci učiněné zaměstnavateli vůči České správě sociálního zabezpečení v agendách sociálního zabezpečení považovány (se souhlasem zaměstnavatele) za plné moci udělené rovněž vůči ministerstvu či Úřadu práce v dalších agendách a tyto plné moci současně evidovány v jednom systému spravovaném Českou správou sociálního zabezpečení. Ochrana osobních údajů tak bude nadále zajištěna v rámci ochrany osobních údajů v systému spravovaném Českou správou sociálního zabezpečení. Identifikační údaje zaměstnavatelů a osob (zmocněnci), kterým zaměstnavatel udělil oprávnění jednat za něj, tak nebudou nikterak dotčeny, pouze dojde k rozšíření využití zmocnění učiněných vůči České správě sociálního zabezpečení i pro definované agendy v působnosti Úřadu práce ČR.

Souhlas oprávněné osoby, případně osob společně posuzovaných se zjišťováním osobních údajů, je již nyní v zákoně o státní sociální podpoře zakotven, a to ve vazbě na výčet tzv. rozhodných skutečností (např. nezaopatřenost dítěte, uhrazené náklady za energie), který tvoří náležitosti žádosti.

Nově se explicitně rozšiřuje znění zákona o státní sociální podpoře v oblasti náležitostí žádosti o identifikační údaje dodavatele energií a identifikaci odběrného místa oprávněné osoby a společně s ní posuzovaných osob.

Výše uvedené identifikační údaje uvedené žadatelem na žádosti budou evidovány v systému Ministerstva práce a sociálních věcí a bude s nimi pracováno pouze z titulu nároku na dávky nepojistného systému.

Toto rozšíření údajů, které se budou nově zjišťovat, zajistí, že Úřad práce ČR bude moci v situaci, kdy to bude ze žádosti zjevné (žadatel o dávku či její příjemce vyplní identifikační údaje dodavatele energií a identifikuje odběrné místo), údaje o uhrazených nákladech za energie zjišťovat sám, a to přímou digitální komunikací s dodavatelem energií u daného odběrného místa. Samozřejmě je nadále ponechána možnost tyto skutečnosti doložit i dosud používanými prostředky, tedy např. přímým potvrzením od dodavatele energií, které dodá žadatel o dávku/příjemce dávky. Pro tento účel bude zachován Doklad o výši nákladů na bydlení, a to právě pro situace, kdy u dodavatele bude jakákoli překážka, která bude bránit předání rozhodných údajů elektronickou cestou.

V oblasti nezaopatřenosti dítěte nedochází k zavedení nového typu informací, které budou evidovány, ale „pouze“ k zavedení nového mechanismu zjišťování těchto informací. A to prostřednictvím sdílení informací prostřednictvím agendových systémů orgánů veřejné moci v návaznosti na elektronizaci postupů orgánů veřejné moci (zákon č. 261/2021 Sb.).

Pokud bude ze žádosti o dávku zjevné, že oprávněná osoba, popř. společně posuzovaná osoba je nezaopatřeným dítětem, bude si údaj o nezaopatřenosti dítěte opatřovat orgán státní sociální

podpory sám, a to přímou digitální komunikací s Všeobecnou zdravotní pojišťovnou, jakožto správcem registru pojištěnců.

Samozřejmě je nadále ponechána možnost i tuto skutečnost doložit dosud používanými prostředky, tedy např. potvrzením o nezaopatřenosti dítěte, které dodá žadatel o dávku/příjemce dávky. Pro tento účel bude zachován jak tiskopis potvrzení o studiu, tak další tiskopisy, jimiž se nezaopatřenost dítěte prokazuje, a to právě pro situace, kdy u Všeobecné zdravotní pojišťovny jakožto správce registru pojištěnců bude jakákoli překážka, která bude bránit předání rozhodných údajů elektronickou cestou.

Zpracování osobních údajů bude prováděno zejména na základě zákonných povinností či zákonem svěřených úkolů a v rozsahu, způsobem a po dobu stanovenou právními předpisy, které upravují činnost, resp. nezbytnou pro realizaci úkolů svěřených těmito předpisy.

MPSV je správcem osobních údajů dle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. 4. 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a při zpracování údajů postupuje v souladu s tímto nařízením.

6. Zhodnocení korupčních rizik

Navrhované úpravy nejsou spojeny s výraznými korupčními riziky.

7. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhované úpravy nebudou mít negativní dopady na bezpečnost a obranu státu.

8. Zhodnocení dopadů na rodiny, zejména s ohledem na plnění funkcí rodiny, s ohledem na počet vyživovaných členů, na případnou přítomnost hendikepovaných členů a rodiny samoživitelů, rodiny se třemi a více dětmi a další specifické životní situace, dále s ohledem na posílení integrity a stability rodiny a posílení rodinné harmonie, lepší rovnováhy mezi prací a rodinou a na posílení mezigeneračních a širších příbuzenských vztahů

Navrhované úpravy budou mít pozitivní vliv na snížení administrativního zatížení rodin, jež jsou žadateli a následně příjemci nepojistných sociálních dávek, a to ve smyslu snížení časové zátěže při prokazování rozhodných skutečností.

9. Zhodnocení územních dopadů, včetně dopadů na územní samosprávné celky

Navrhovaná úprava nebude mít žádné dopady na územní samosprávné celky.

10. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy se Zásadami pro tvorbu digitálně přívětivé legislativy

Navrhované právní úpravy byly vyhodnoceny vzhledem k následujícím zásadám:

1. Budování přednostně digitálních služeb (princip digital by default)

Návrhy tuto oblast upravují ve smyslu možnosti volby žadatele o dávku zvolit si využití digitálního sehrání konkrétních rozhodných skutečností či zachování možnosti doložení v papírové podobě. Jedná se o postupný a přirozený přechod na digitální formu komunikace a snížení administrativních nákladů státu.

2. Maximální opakovatelnost a znovupoužitelnost údajů a služeb

Návrhy jsou v souladu s uvedenou zásadou.

V oblasti získávání dat o nezaopatřenosti dítěte, které jsou dostupné v systému veřejného zdravotního pojištění, není klient nucen opětovně předkládat již doložené údaje.

Za podmínek stanovených v návrhu legislativy bude využita evidence plných mocí zaměstnavatelů a řešení informačního systému České správy sociálního zabezpečení.

3. Budování služeb přístupných a použitelných pro všechny, včetně osob se zdravotním postižením (princip governance accessibility)

Zásada není navrhovanými právními úpravami dotčena, návrhy tuto oblast neupravují.

4. Sdílené služby veřejné správy

Zásada není navrhovanými právními úpravami dotčena, návrhy tuto oblast neupravují.

5. Konsolidace a propojování informačních systémů veřejné správy

Oblasti získávání dat o nezaopatřenosti dítěte dochází k rozvoji a propojování ISVS a snižuje se povinnost klientů známé údaje dokládat.

Úřad práce ČR nebude muset budovat vlastní aplikační podporu pro evidenci plných mocí zaměstnavatelů, ale využije řešení informačního systému České správy sociálního zabezpečení.

6. Mezinárodní interoperabilita – budování služeb propojitelných a využitelných v evropském prostoru

Zásada není navrhovanými právními úpravami dotčena, návrhy tuto oblast neupravují.

7. Ochrana osobních údajů v míře umožňující kvalitní služby (princip GDPR)

Soulad navrhovaných právních úprav s dotčenou zásadou jsou řešeny v části „Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů“. Jak je již tam uvedeno, s přijetím návrhů nejsou spojena opatření, ve kterých by bylo možné spatřovat dopady na ochranu soukromí a osobních údajů.

8. Otevřenost a transparentnost včetně otevřených dat a služeb (princip open government)

Zásada není navrhovanými právními úpravami dotčena, návrhy tuto oblast neupravují.

9. Technologická neutralita

Při návrhu technické realizace návrhu bude dodržena neutralita a nezávislost na technologiích, s nimiž bude možno dané služby využívat. Návrh stanovuje povinnost odesílat a přijímat data v konkrétní specifikaci z/do příslušného informačního systému, ale nestanovuje pro to konkrétní technické zařízení či technologický postup.

10. Uživatelská přívětivost

Jedná se o služby jednoznačně srozumitelné pro klienta i pro subjekty, které využijí elektronickou komunikaci.

11. Hodnocení dopadů regulace podle Obecných zásad

Ministr pro legislativu a předseda Legislativní rady vlády dopisem č.j. 16298/2023-UVCR ze dne 31. března 2023 udělil výjimku z povinnosti provést hodnocení dopadů regulace podle Obecných zásad pro hodnocení dopadů regulace.

B. ZVLÁŠTNÍ ČÁST

K čl. I

K bodu 1 (k § 30 odst. 1):

Navrhuje se zvýšit celkovou částku rodičovského příspěvku z dosavadních 300 000 Kč na 350 000 Kč při péči o jedno nejmladší dítě v rodině. V případě, že nejmladším dítětem v rodině jsou dvě či více dětí narozené současně (vícerčata), činí nově navrhovaná celková částka rodičovského příspěvku 1,5násobek částky 350 000 Kč, tedy 525 000 Kč.

K bodu 2 (k § 30 odst. 1, § 30b odst. 1 a § 68 odst. 1):

Navrhuje se zkrátit maximální dobu pobírání rodičovského příspěvku. Rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině, bude mít nově nárok na rodičovský příspěvek nejdéle do 3 let věku tohoto dítěte, dosavadní úprava stanovila hranici 4 let věku dítěte.

K bodům 3 až 6 (k § 51a odst. 1 až 4):

Zákonem č. 203/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, byla s účinností od 1. října 2022 zavedena možnost, aby se skutečnosti rozhodné pro nárok a výši příspěvku na bydlení povinně dokládaly jen jednou za půl roku. Rozhodné období kalendářního čtvrtletí zůstalo zachováno. Vždy je tedy kalendářní čtvrtletí (konkrétně první a třetí kalendářní čtvrtletí), kdy se příspěvek na bydlení „překlopí“ z předcházejícího kalendářního čtvrtletí bez toho, že by bylo nutné dokládat krajské pobočce Úřadu práce výši rozhodných příjmů a nákladů na bydlení, poté následuje kalendářní čtvrtletí, kdy pro oprávněnou osobu platí povinnost doložit rozhodné příjmy a náklady na bydlení, a nárok na příspěvek na bydlení a jeho výše se podle nich stanoví.

Nově se na základě poznatků z praxe navrhuje formulační úprava předmětných ustanovení tak, aby bylo nepochybné, že uplatnění možnosti výše uvedeného „překlopení“ příspěvku na bydlení se vztahuje nejen na situace, kdy je k datu 31. prosince nebo 30. června oprávněné osobě příspěvek na bydlení skutečně vyplácen, ale také na žadatele, kteří podali žádost o dávku po 31. prosinci nebo 30. červnu se zpětným uplatněním nároku (maximálně 3 kalendářní měsíce) nebo kteří sice podali žádost před 31. prosincem nebo 30. červnem, ale k uvedenému datu nebylo o jejich žádosti dosud rozhodnuto a příspěvek na bydlení nebyl vyplácen. Cílem této úpravy je zachování rovného přístupu k možnosti automatické prolongace výplaty příspěvku na bydlení (v nezměněné výši) u všech žadatelů o dávku.

K bodu 7 (k § 63 odst. 2):

Zákonem č. 456/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, byla s účinností od 1. července 2023 zavedena u příjmově testovaných dávek státní sociální podpory povinnost pro zaměstnavatele, aby na základě výzvy příslušného orgánu státní sociální podpory (krajské pobočky Úřadu práce nebo Ministerstva práce a sociálních věcí) mu do 8 dnů ode dne doručení výzvy doložil rozhodné příjmy žadatele o dávku nebo osoby společně s ním posuzované za rozhodné období. Potvrzení o výši příjmu

je zaměstnavatel povinen doručit dálkovým přístupem datovou zprávou nebo využitím informačního systému podle specifikace, ve formátu a struktuře zveřejněné Ministerstvem práce a sociálních věcí. Přechodné ustanovení návazně stanovilo ministerstvu povinnost zveřejnit do 31. ledna 2023 specifikaci, formát a strukturu datové zprávy a využití informačního systému pro doručování těchto potvrzení. Nově se tato úprava doplňuje o možnost orgánu státní sociální podpory stanovit pro splnění povinnosti zaměstnavatele lhůtu delší než 8 dnů, určit konkrétní datovou schránku, do které mají být potvrzení zaměstnavatelů doručována, a také o výslovnou úpravu způsobu zveřejnění specifikace, formátu a struktury datové zprávy a využití informačního systému – na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí.

K bodům 8 až 10 (k § 63 odst. 2 a § 68 odst. 1 a 3):

V souladu s postupnou digitalizací procesů v oblasti státní sociální podpory a za účelem dalšího zjednodušení situace poživatelů dávek se nově navrhuje stanovit dodavatelům plynu a elektřiny obdobnou povinnost, jaká byla zavedena zákonem č. 456/2022 Sb. ve vztahu k zaměstnavatelům (blíže odůvodnění k bodu 7).

Žadatel o příspěvek na bydlení tedy nově zvolí, zda krajské pobočce Úřadu práce sám doloží výši nákladů za plyn a elektřinu, které v rozhodném období zaplatil on nebo osoba společně s ním posuzovaná (jako zálohu nebo doplatek ve smyslu § 25 odst. 4 věty první zákona) nebo které jim byly vráceny jako přeplatek (§ 25 odst. 4 věta druhá zákona). Pokud tak neučiní, bude povinen sdělit krajské pobočce Úřadu práce identifikační údaje dodavatele plynu a elektřiny a odběrného místa (§ 2 odst. 2 písm. a) bod 6 a písm. b) bod 4 zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů). Jednoznačným identifikátorem odběrného místa zákazníka je v případě odběru plynu tzv. EIC kód (identifikační číselný kód odběrného místa - § 2 odst. 1 písm. g) vyhlášky č. 349/2015 Sb., o Pravidlech trhu s plynem, ve znění pozdějších předpisů), v případě odběru elektřiny pak identifikační číselný kód odběrného místa (tzv. EAN kód) podle § 15 odst. 3 a § 16a odst. 1 a 2 vyhlášky č. 408/2015 Sb., o Pravidlech trhu s elektřinou, ve znění pozdějších předpisů. Krajská pobočka Úřadu práce následně sama vyzve dodavatele plynu a elektřiny k doručení potvrzení o výši předmětných nákladů zaplacených nebo vrácených v rozhodném období.

Podmínkou tohoto postupu je souhlas žadatele o dávku a společně s ním posuzovaných osob (stávající § 50 věta první zákona).

V důsledku výše uvedené změny bude možno považovat za prokázání výše nákladů za plyn a elektřinu ze strany oprávněné osoby podle § 51a odst. 2 a 4 zákona také situaci, kdy oprávněná osoba sdělí krajské pobočce Úřadu práce identifikační údaje dodavatele plynu a elektřiny a odběrného místa a dodavatel plynu a elektřiny následně vyhoví výzvě krajské pobočky Úřadu práce a doručí jí potvrzení o výši nákladů zaplacených nebo vrácených v rozhodném období.

Nesplní-li povinný subjekt výše uvedenou povinnost, dopustí se tím přestupku podle § 65b odst. 1 zákona.

Navrhovaná úprava ustanovení § 68 odst. 1 písm. e) nově zohledňuje odlišný způsob zjišťování výše nákladů za plyn a elektřinu, které budou zjišťovány výše popsaným způsobem, a nákladů za plnění poskytovaná s užíváním bytu (§ 25 odst. 1), které budou nadále dokládány žadatelem o dávku jako dosud (úhradu nákladů za plnění poskytovaná s užíváním bytu žadatel předkládá na formuláři „Doklad o výši nákladů na bydlení“).

K bodu 11 (k § 68d):

Podle § 36 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, musí být, nestanoví-li zákon jinak, účastníkům před vydáním rozhodnutí ve věci dána možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí; to se netýká žadatele, pokud se jeho žádosti v plném rozsahu vyhovuje, a účastníka, který se práva vyjádřit se k podkladům rozhodnutí vzdal. Navrhovanou novelou se pro řízení o dávkách státní sociální podpory stanovují další tři výjimky z povinnosti vyrozumívát účastníka řízení o možnosti vyjádřit se k podkladům rozhodnutí před jeho vydáním. V návaznosti na ně se zakotvuje možnost, aby prvním úkonem orgánu státní sociální podpory v řízení vedeném z moci úřední bylo vydání rozhodnutí ve věci. Jedná se o obdobu úpravy, jaká je využívána v systému pomoci v hmotné nouzi (§ 74 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů). Účelem navrhované úpravy je zjednodušení a zrychlení řízení o dávkách státní sociální podpory a také snížení provozních nákladů krajských poboček Úřadu práce včetně výdajů za poštovné.

K vyloučení povinnosti stanovené v § 36 odst. 3 správního řádu by tedy mělo nově dojít také v situaci, kdy veškeré podklady pro rozhodnutí doložil účastník řízení nebo osoba společně s ním posuzovaná.

Další výjimkou bude situace, pokud bude rozhodnuto na základě údajů, které jsou vedeny v Jednotném informačním systému práce a sociálních věcí (§ 4a zákona č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů). Ten obsahuje údaje nezbytné k plnění úkolů Ministerstva práce a sociálních věcí a Úřadu práce v oblasti státní sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi, příspěvku na péči, dávek pro osoby se zdravotním postižením, sociálně-právní ochrany dětí, náhradního výživného pro nezaopatřené dítě, státní politiky zaměstnanosti a ochrany zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele (např. údaje o podaných žádostech o dávku, nároku na dávku a na její výplatu, výši dávky a formě její výplaty a údaje o stanovených sankcích spojených s porušením podmínek nároku na dávku a na její výplatu). V tomto informačním systému jsou vedeny pouze údaje, které jsou účastníku řízení známy. Jedná se především o skutečnosti, které účastník řízení nebo osoba společně posuzovaná aktivovali svým jednáním vůči Úřadu práce České republiky (např. výplata dávek státní sociální podpory na základě žádosti o přiznání dávek účastníka řízení nebo osoby společně posuzované, informace týkající se oprávněné osoby a pečující osoby ve věci příspěvku na péči na základě podané žádosti o příspěvek na péči, informace o dočasné pracovní neschopnosti doložením pracovní neschopnosti na oddělení zaměstnanosti Úřadu práce ČR apod.). Dále se jedná o informace, které jsou taktéž aktivovány jednáním účastníka řízení nebo osoby společně posuzované, avšak u jiného správního orgánu než u Úřadu práce České republiky (např. výplata starobního důchodu na základě žádosti o důchod podané u České správy sociálního zabezpečení).

Poslední navrhovaná výjimka z povinnosti vyrozumívát účastníka řízení o možnosti vyjádřit se k podkladům rozhodnutí před jeho vydáním se vztahuje k situacím upraveným v ustanovení § 61 odst. 2 zákona, kdy orgán státní sociální podpory zasílá účastníku řízení výzvu k doložení skutečností rozhodných pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu, a to jak v rámci probíhajícího řízení o přiznání dávky, tak i v průběhu pobírání dávky. V této výzvě je účastník upozorněn na následky nesplnění výzvou stanovených povinností. Konkrétně je ve výzvě uvedeno, že dávka může být nepřiznána nebo může dojít k zastavení výplaty dávky nebo odejmutí dávky. Nevyhoví-li účastník výzvě ve stanovené lhůtě, vydá orgán státní sociální podpory rozhodnutí o nepřiznání dávky (§ 69 odst. 1 písm. a) zákona) nebo dávku odejme, případně zastaví její výplatu. V případě odejmutí dávky nebo zastavení její výplaty vydává orgán státní sociální podpory oznámení o těchto skutečnostech (§ 69 odst. 1 písm. b) a c) ve spojení s § 67 odst. 2 větou druhou), rozhodnutí o dávce vydá pouze za předpokladu, že

účastník řízení uplatní ve stanovené lhůtě námitky proti uvedenému postupu (§ 70 odst. 3 a 4 zákona).

Z uvedeného je zřejmé, že rozšíření výjimek z povinnosti stanovené v § 36 odst. 3 správního řádu a na to navazující zakotvení možnosti, kdy může být prvním úkonem orgánu státní sociální podpory v řízení vedeném z moci úřední vydání rozhodnutí ve věci, se vztahuje pouze na rozhodování na základě podkladů nebo údajů, které jsou účastníku řízení známy. Navíc není účastník řízení nijak krácen na svých právech v rámci opravných prostředků proti vydanému rozhodnutí.

K bodu 12 (k § 69 odst. 1 písm. f) a § 73a):

Opravují se nesprávně uvedené odkazy na ustanovení, které upravuje rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí o prominutí podmínky trvalého pobytu u oprávněné osoby nebo osoby společně s ní posuzované, tj. ustanovení § 3 odst. 7 zákona.

K bodům 13 a 14 (k § 69 odst. 2 a § 73a):

Podle § 30c odst. 3 zákona může ministr práce a sociálních věcí v případě, že rodič pečuje o vícero dětí a jedno nebo více dětí z těchto vícero dětí zemře, přitom rodič dále pečuje alespoň o jedno dítě, na základě žádosti o odstranění tvrdosti zákona ve výjimečných případech v závislosti na celkových sociálních poměrech rodiny a délce péče o vícero dětí rozhodnout, že nedojde k přehodnocení nároku na rodičovský příspěvek a jeho celkovou výši.

Toto specifické a mimořádné rozhodnutí ministra není rozhodnutím o zákonném nároku žadatele, proto se u něj navrhuje (obdobně jako u rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí o prominutí podmínky trvalého pobytu podle § 3 odst. 7 zákona) vyloučení možnosti podání odvolání, přezkoumání rozhodnutí v přezkumném řízení a soudního přezkumu ve správním soudnictví.

K čl. II

K bodu 1:

Stanoví se, že řízení o dávkách státní sociální podpory, která byla zahájena přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se dokončí podle nové právní úpravy.

K bodům 2 a 3:

Navýšení celkové částky rodičovského příspěvku a zkrácení maximální doby pobírání této dávky se bude týkat dětí, které se narodí nejdříve 1. ledna 2024 nebo které budou od tohoto dne svěřeny do trvalé péče nahrazující péči rodičů (§ 31 odst. 2, § 30b odst. 1 a § 7 odst. 10 a 11 zákona).

K bodu 4:

Toto přechodné ustanovení navazuje na nově zaváděnou povinnost pro dodavatele plynu a elektřiny doložit krajské pobočce Úřadu práce výši nákladů za plyn a elektřinu, které v rozhodném období zaplatila oprávněná osoba nebo osoba společně s ní posuzovaná. Přechodné ustanovení upravuje povinnost Ministerstva práce a sociálních věcí zveřejnit na jeho internetových stránkách ve stanovené lhůtě, tj. do jednoho měsíce ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, podrobnější specifikaci způsobu doručování uvedených údajů krajské pobočce Úřadu práce. Konec stanovené lhůty připadne na den, který se číslem shoduje se dnem, na který

připadá skutečnost, od níž se lhůta počítá. Není-li takový den v měsíci, připadne konec lhůty na poslední den měsíce. Např. dojde-li k nabytí účinnosti zákona 17. září, bude ministerstvo povinno splnit výše uvedenou povinnost do 17. října.

K čl. III a IV

Zákonem č. 456/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, byla s účinností od 1. července 2023 zavedena u příjmově testovaných dávek státní sociální podpory povinnost pro zaměstnavatele, aby na základě výzvy příslušného orgánu státní sociální podpory (krajské pobočky Úřadu práce nebo Ministerstva práce a sociálních věcí) mu do 8 dnů ode dne doručení výzvy doložil rozhodné příjmy žadatele o dávku nebo osoby společně s ním posuzované za rozhodné období. Potvrzení o výši příjmu je zaměstnavatel povinen doručit dálkovým přístupem datovou zprávou nebo využitím informačního systému podle specifikace, ve formátu a struktuře zveřejněné Ministerstvem práce a sociálních věcí. Přechodné ustanovení návazně stanovilo ministerstvu povinnost zveřejnit do 31. ledna 2023 specifikaci, formát a strukturu datové zprávy a využití informačního systému pro doručování těchto potvrzení. Obdobnou úpravu hodlá MPSV zakotvit v oblasti pomoci v hmotné nouzi a následně také v dalších agendách.

V návaznosti na nově zavedenou povinnost zaměstnavatelů se proto pro povinnou elektronickou komunikaci mezi zaměstnavateli, Úřadem práce a Ministerstvem práce a sociálních věcí navrhuje upravit vzájemnou součinnost a spolupráci mezi Úřadem práce, Ministerstvem práce a sociálních věcí a Českou správou sociálního zabezpečení v oblasti sdělování údajů o osobách, kterým zaměstnavatel udělil oprávnění jednat za něj vůči Úřadu práce nebo ministerstvu v oblastech uvedených v § 4a odst. 1 věty první a druhé zákona o Úřadu práce České republiky nebo ve věci humanitární dávky nebo příspěvku pro solidární domácnost podle zákona č. 66/2022 Sb.. Zákon nově upravuje možnost využívat informační systém České správy sociálního zabezpečení, ve kterém Česká správa sociálního zabezpečení již v současnosti eviduje oprávnění (plné moci) udělené zaměstnavatelem osobě nebo osobám k jednání za tohoto zaměstnavatele vůči okresní správě sociálního zabezpečení nebo České správě sociálního zabezpečení podle zákona o nemocenském pojištění nebo podle zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, také pro evidenci oprávnění udělených tímto zaměstnavatelem osobě nebo osobám k jednání vůči Úřadu práce nebo ministerstvu ve výše uvedených oblastech.

Česká správa sociálního zabezpečení v rámci svého Integrovaného informačního systému již řadu let eviduje plné moci, resp. oprávnění udělované zaměstnavateli konkrétním zmocněncům (fyzickým i právnickým osobám), a to buďto v úplném rozsahu (ke všem úkonům, službám a tiskopisům) nebo v rozsahu omezeném, tj. pro jednotlivé služby ePortálu České správy sociálního zabezpečení a jednotlivé tiskopisy. Právní úprava v oblasti sociálního zabezpečení navíc již od roku 2020 ukládá zaměstnavatelům povinnou elektronickou komunikaci, jedná se tedy o věcně analogickou situaci k legislativnímu stavu po novelizaci zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění účinném od 1. 7. 2023. Jeví se tak jako velmi efektivní umožnit zaměstnavatelům (s jejich souhlasem) uplatnit zmocnění učiněná vůči České správě sociálního zabezpečení i pro definované agendy v působnosti Úřadu práce ČR. Takový postup se současně jeví jako maximálně vstřícný z hlediska klientského přístupu. Současně Úřad práce ČR nebude muset budovat vlastní aplikační podporu pro evidenci plných mocí zaměstnavatelů, ale bude vytvořena pouze technologická ověřovací služba do Integrovaného informačního

systému České správy sociálního zabezpečení, která poskytne ministerstvu, resp. Úřadu práce ČR online informaci o tom, zda podávající subjekt disponuje zmocněním subjektem, za nějž vůči Úřadu práce ČR koná.

Výchozí nastavení přitom předpokládá, že zaměstnavatelé budou oprávnění (plné moci) k úkonům vůči Úřadu práce či ministerstvu uplatňovat přímo prostřednictvím České správy sociálního zabezpečení, a to v prostředí ePortálu České správy sociálního zabezpečení.

Zákon tedy nově upravuje možnost považovat plné moci uplatněné zaměstnavateli vůči okresní správě sociálního zabezpečení nebo České správě sociálního zabezpečení podle zákona o nemocenském pojištění nebo podle zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení za plné moci učiněné rovněž vůči ministerstvu či Úřadu práce v dalších agendách, pokud s tím zaměstnavatel vysloví souhlas. V přechodných ustanoveních se dále stanoví, že stávající oprávnění k úkonům za zaměstnavatele vůči okresní správě sociálního zabezpečení nebo České správě sociálního zabezpečení podle zákona o nemocenském pojištění nebo podle zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, která eviduje Česká správa sociálního zabezpečení, se budou nově vztahovat i na činění úkonů zaměstnavatele vůči Úřadu práce nebo ministerstvu v dalších agendách, pokud s tím zaměstnavatel vysloví souhlas.

K čl. V

V návaznosti na navrhovanou novelu zákona o Úřadu práce České republiky se v zákoně o nemocenském pojištění doplňuje ustanovení upravující sdělování údajů orgány nemocenského pojištění (mimo jiné Českou správou sociálního zabezpečení) ostatním subjektům o výslovnou povinnost orgánů nemocenského pojištění sdělovat orgánům státní sociální podpory také údaje o osobách oprávněných jednat za zaměstnavatele.

K čl. VI

Vzhledem k nezbytnosti přijetí navrhovaných opatření a časové naléhavosti se výjimečně navrhuje stanovit účinnost zákona již dnem následujícím po dni jeho vyhlášení. Toto řešení je v souladu s ustanovením § 3 odst. 4 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů, neboť je dán naléhavý obecný zájem na alespoň částečném „odbřemenění“ Úřadu práce ČR, který v posledním období čelí nezměrnému náporu práce, a to zejména s ohledem na pokračující válečný konflikt na Ukrajině, dopady inflace a dlouhodobě neuspokojivou personální situaci. Navrhovaná opatření směřují ke zrychlení a zjednodušení řízení o dávkách státní sociální podpory a dále zjednodušují situaci poživatelů těchto dávek. Jeví se proto jako vhodné navrhované úpravy realizovat v čase co možná nejkratším, aby se efektivita navrhovaných opatření projevila v maximální možné míře.

V případě ustanovení čl. I bodů 1 a 2 a čl. II bodů 2 a 3 (tj. navýšení celkové částky rodičovského příspěvku a zkrácení maximální doby pobírání této dávky) se navrhuje stanovit pozdější účinnost zákona, a to dnem 1. ledna 2024.

V případě ustanovení čl. I bodů 8 až 10 (tj. u nově zaváděné povinnosti pro dodavatele plynu a elektřiny) se navrhuje stanovit pozdější účinnost zákona, a to prvním dnem sedmého kalendářního měsíce následujícího po jeho vyhlášení. Navrhuje se tak s ohledem na nutné technické úpravy agendových aplikací a zejména proto, aby povinné subjekty měly dostatek času na zajištění potřebných úprav svých informačních systémů pro realizaci předávání údajů

dálkovým přístupem. Podrobnější specifikaci způsobu doručování těchto údajů krajské pobočce Úřadu práce zveřejní Ministerstvo práce a sociálních věcí do jednoho měsíce ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

V případě ustanovení čl. III, čl. IV bodu 1 a čl. V. (tj. ustanovení upravujících vzájemnou součinnost a spolupráci mezi Úřadem práce, Ministerstvem práce a sociálních věcí a Českou správou sociálního zabezpečení v oblasti sdělování údajů o evidovaných plných mocech, kterým časově předchází informační povinnost České správy sociálního zabezpečení vůči zaměstnavatelům) se navrhuje stanovit pozdější účinnost zákona, a to prvním dnem druhého kalendářního měsíce následujícího po jeho vyhlášení.

V Praze dne 28. června 2023

Předseda vlády:
prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M.
podepsáno elektronicky

Místopředseda vlády a ministr práce a sociálních věcí:
Ing. Marian Jurečka
podepsáno elektronicky